

Udlændinge

Styrelsen

Burundi (95)

(33)

2/2003

DK

Menneskerettighedsforhold i Burundi

*Rapport fra fact-finding
mission til Bujumbura, Burundi*

17. – 22. marts 2003

København, maj 2003

*Udlændingestyrelsen
Ryesgade 53
2100 København Ø*

*Tlf.: 35 36 66 00
Hjemmeside: www.udlst.dk
E-post: dok@udlst.dk*

Oversigt over fact finding-rapporter m.v. udgivet i 2002 og 2003

Forhold for kurdere, statsløse palæstinensere samt retsforhold m.m. i **Syrien**
Februar 2002: 1

Menneskeretsforhold, værnepligtsforhold samt ind- og udrejseforhold i **Sudan**
Februar 2002: 2

De tidligere OPON-styrker i **Aserbajdsjan** m.m.
Marts 2003: 3

Security and Human Rights Situation,
Entry and Exit Procedures and Personal Documentation in **Sri Lanka**
Maj 2002: 4

Report on political situation, security and human rights in **Rwanda** 2002
Maj 2002: 5

Politiske forhold, sikkerhedssituation og menneskerettighedsforhold i **Afghanistan**
Juni 2002: 6

Report on political, security and human rights developments in southern and central
Somalia, including South West State of Somalia, and Puntland State of **Somalia**
Juli 2002: 7

Fact finding mission to Amman and Ankara regarding **Iraqi** asylum seekers
August 2002: 8

Politiske forhold, sikkerhedssituationen og menneskerettighedsforhold i **Afghanistan**
November 2002: 9

Sikkerheds- og beskyttelsesforhold for minoritetsbefolkninger, kvinder og børn i
Somalia
Marts 2003: 1

Menneskerettighedsforhold i **Burundi**
Maj 2003: 2

Indholdsfortegnelse

BAGGRUND FOR MISSIONEN	3
INDLEDNING	4
POLITISKE FORHOLD	6
SIKKERHEDSFORHOLD	10
BUJUMBURA	11
MENNESKERETTIGHEDSFORHOLD	13
POLITISKE OPPOSITION	15
KUPMAGERE	18
JOURNALISTER	18
MENNESKERETTIGHEDSAKTIVISTER	19
KVINDER OG BØRN	20
ETNISK TILHØRSFORHOLD	21
STRAFFRIHED OG KORRUPTION	21
OVERGREB BEGÅET AF MILITÆRET OG OPRØRSGRUPPER	22
OVERGREB BEGÅET AF MILITÆRET	23
<i>Straffrihed for militærpersoner</i>	24
<i>Medlemmer af oprørsbevægelserne</i>	25
<i>Mistænkte medlemmer af oprørsbevægelserne</i>	25
<i>Desertører</i>	27
OVERGREB BEGÅET AF OPRØRERNE	27
<i>Civile ofre for overgreb fra oprørsbevægelserne</i>	28
<i>Tvangsrekruttering</i>	28
DESETEREDE OPRØRERE I BUJUMBURA	28
DETENTIONS- OG FÆNGSELSFORHOLD	30
TORTUR	31
RISIKO FOR AT PERSONER UDSÆTTES FOR OVERGREB VED GENINDREJSE I BURUNDI	32
INTERNAL FLIGHT ALTERNATIVE (IFA)	33
KONSULTEREDE KILDER	34
FORKORTELSER	35
BILAG 1	36

Baggrund for missionen

Antallet af asylansøgere fra Burundi har gennem de seneste år været på cirka 40 personer årligt. Et stort flertal af disse ansøgere har gennem de sidste par år som asylmotiv henvist til, at de frygter overgreb fra det burundiske militærs side. Mange har som årsagen til forfølgelsen anført, at de af myndighederne mistænkes for at være tilknyttet eller have samarbejdet med en af de burundiske oprørsbevægelser. I visse tilfælde har ansøgerne oplyst, at de faktisk har samarbejdet med oprørerne, men lige så ofte er det oplyst, at mistanken er opstået hos militæret som følge af ansøgernes private konflikter med civil- eller myndighedspersoner. Andre har som baggrund for deres asylansøgning henvist til, at de er i politisk opposition til den nuværende regering. Endelig har nogle asylansøgere henvist til, at de frygter repressalier fra oprørsgrupperne som følge af desertering herfra eller manglende samarbejde med dem.

Udlændingestyrelsen har tidligere besøgt Burundi i 1999. Som følge af den nye udlændingelov, der trådte i kraft den 1. juli 2002, er der opstået et behov for opdaterede oplysninger om risikoen for, at personer i Burundi kan blive udsat for individuel og konkret forfølgelse og overgreb. De eksisterende baggrundsuplysninger relaterer sig stort set til borgerkrigen i Burundi og sikkerhedssituationen generelt.

Udlændingestyrelsen besluttede derfor i begyndelsen af 2003, at indhente yderligere og mere detaljerede oplysninger om udsatte gruppers forhold i Burundi. Hovedpunkterne i delegationens kommissorium var følgende:

- politiske forhold
- sikkerhedsforhold
- menneskerettighedsforhold
- overgreb begået af militær og oprørsbevægelser
- detentions- og fængselsforhold
- internal flight alternative (IFA) og indrejseforhold

I Bujumbura afholdt delegationen møder med repræsentanter for FN-organisationer, lokale og regionale samt internationale menneskerettighedsorganisationer, pressen, myndighederne, ambassader og privatpersoner.

Delegationen modtog assistance af Michael Andersen, Danmarks konsul i Bujumbura, der arrangerede delegationens møder under opholdet i Burundi.

Delegationen til Burundi bestod af fuldmægtig Louise Ersbøll, 3. Asylkontor, fuldmægtig Jan Olsen og specialkonsulent Jens Weise Olesen (delegationsleder), Dokumentationskontoret.

Indledning

I juni 1998 indledtes en fredsproces for Burundi i Arusha, Tanzania. I forhandlingerne om en varig fredsløsning deltog regeringen, nationalforsamlingen, 13 politiske partier og tre bevæbnede oppositionsgrupper. Forhandlingerne fortsatte i hele 1999 og den 28. august 2000 indgik præsident Pierre Buyoya og de fleste af landets hutu- og tutsi-partier den såkaldte Arusha-aftale, der imidlertid ikke indeholdt en våbenhvileaftale. Hutu-oprørsgrupperne Forces pour la Défense de la Démocratie (FDD) og Forces Nationales de Libération (FNL) afviste freds aftalen.

Arusha-aftalen indebar blandt andet indsættelse af en overgangsregering, der skal sidde i tre år. Endvidere indeholdt aftalen bestemmelser om udformningen af en ny forfatning og iværksættelse af reformer indenfor retsvæsen og militær. På et regionalt topmøde i februar 2001 blev det vedtaget, at den treårige periode for overgangsregeringen skulle deles i to perioder, således at magten i de første 18 måneder var delt mellem en tutsi-præsident og en hutu-vicepræsident og vice versa i den efterfølgende periode.

I henhold til Arusha-aftalen består overgangsregeringen, der blev indsat den 1. november 2001, af 17 politiske partier, der stort set repræsenterer hutu- og tutsi-befolkningen ligeligt.

De to hutu-oprørsgrupper FDD og FNL, der afviste Arusha-aftalen, er splittet i hver to fraktioner. De to FDD-fraktioner ledes af henholdsvis Jean Pierre Nkurunziza og Jean-Bosco Ndayikengurukiye, mens de to FNL-fraktioner ledes af henholdsvis Alain Mugarabona (Mugarabona) og Agathon Rwaswa. Der findes desuden én tredje mindre og stort set ikke-aktiv fraktion af FNL. Den bliver ledet af Cossan Kabura, som blev væltet af Agathon Rwaswa i februar 2001.

I oktober 2002 indgik de to mindste fraktioner af FDD og FNL, ledet af henholdsvis Ndayikengurukiye og Mugarabona, en våbenhvileaftale med regeringen, og den 3. december 2002 fulgte den Nkurunziza-ledede fraktion af FDD efter ved at underskrive våbenhvileaftalen.

I henhold til våbenhvileaftalerne har den Afrikanske Union (AU) stationeret 43 observatører i Burundi og en fredsbevarende mission under AU bestående af 3.500 soldater er undervejs. Sidstnævnte mission har ifølge Human Rights Watch (HRW) mandat til at overvåge våbenhvileaftalerne.¹

Til trods for våbenhvileaftalerne fortsætter de væbnede konflikter mellem regeringshæren på den ene side og FDD og FNL på den anden.

Ud over de hutu-dominerede bevægelser FDD og FNL findes der også modstandere af Arusha-aftalen blandt tutsi-befolkningen i Burundi. Denne modstand er hovedsagelig organiseret i Parti pour le Redressement National (PARENA) ledet af Jean-Baptiste Bagaza og en sammenslutning af

¹ Human Rights Watch, *Transition in Burundi: Time to Deliver. A Human Rights Watch Briefing Paper*, April 30, 2003, s. 4.

politiske grupperinger, der går under betegnelsen Accord Cadre Pour la Restauration d'un Etat de Droit au Burundi (Accord Cadre).²

Den politiske situation er fortsat usikker. Det første magtskifte i overgangsregeringen i henhold til Arusha-aftalen fandt sted den 1. maj 2003. Desuden har de seneste måneder været præget af spændinger og der er sket en optrapning af de væbnede konflikter.

² Accord Cadre består af følgende seks tutsi-grupper: Mukasis UPRONA fraktion, AC Génocide, PA Amasekanya, Jeunesse Révolutionnaire Ruagasore, Union des Femmes Burundaises og Coalition Contre la Dictature.

Politiske forhold

Burundis nuværende overgangsregering blev indsat i november 2001. Ifølge HRW består regeringen af 17 politiske partier.³ Regeringens sammensætning afspejler en nøje balance mellem hutu- og tutsi-politikere og er et resultat af Arusha-aftalen fra august 2000.⁴ Dr. Christophe Sebundandi, Président, Observatoire de l'Action Gouvernementale (ASBL) og Président, Ligue des Droits de la Personne dans la Région des Grands Lacs (LDGL), forklarede, at det er første gang i mange år, at hutu-politikere har så fremtrædende en rolle i såvel regering som i nationalforsamling. I den forbindelse er mange ledende hutu-politikere returneret til Bujumbura fra eksil i andre lande.

En velinformeret international kilde i Bujumbura oplyste, at præsident Pierre Buyoya har tilbudt at blive siddende som præsident efter den 1. maj 2003, hvor den nuværende vicepræsident ifølge Arusha-aftalen skal overtage præsidentposten og hvor vicepræsidentposten skal besættes af en person af tutsi-afstamning. Spørgsmålet vil ifølge kilden blive afklaret inden udgangen af marts måned 2003. Buyoya vil inden da konsultere såvel de interne burundiske parter i regeringen som de eksterne regionale parter.

Kilden opregnede i den forbindelse flere politiske scenarier. Buyoya kan nå til enighed med Front pour la Démocratie au Burundi (FRODEBU) om hans forbliven på præsidentposten efter den 1. maj 2003. Hvis der ikke opnås enighed om dette, vil Buyoya overlade beslutningen om, hvad der skal ske efter den 1. maj til de regionale mæglere (blandt andet Sydafrika, Tanzania, Nigeria, Zambia, Malawi, Rwanda og Uganda)⁵ og acceptere udfaldet.

Integrated Regional Information Network (IRIN), der er en nyhedstjeneste under United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UN-OCHA), rapporterede den 30. april 2003, at Buyoya overdrog præsidentposten til vicepræsident Domitien Ndayizeye i overensstemmelse med Arusha-aftalen.⁶ IRIN rapporterede den 25. april 2003, at Alphonse Marie Kadege fra det tutsi-dominerede Union pour le Progres National (UPRONA) og ikke Buyoya var blevet indsat som landets ny vicepræsident.⁷

En velinformeret international kilde i Bujumbura vurderede, at såfremt FRODEBU havde accepteret, at Buyoya var fortsat som præsident, ville partiet være kommet i konflikt med oprørsbevægelsen FDD. Hvis FRODEBU på den anden side havde holdt fast ved, at

³ Flere andre kilder oplyser, at regeringen består af 18 partier.

⁴ Human Rights Watch, *Burundi: Civilans Pay the Price of Faltering peace Process, A Human Rights Watch Briefing Paper*, February 2003, s. 4.

⁵ International Crisis Group, *Burundi after six months of transition: Continuing the war or winning peace?* 24 May 2002, s. 1.

⁶ IRIN, *Burundi: President Buyoya transfers power to Ndayizeye*, 30 April 2003.

⁷ IRIN, *Burundi: Parliament elects next vice-president*, 25. April 2003.

præsidentposten og vicepræsidentposten skiftede hænder, ville partiet være kommet i konflikt med hæren.

Kilden vurderede, at der vil opstå uroligheder i Burundi, uanset hvem der måtte få præsidentposten, men at omfanget af disse vil være mindst, hvis Buyoya fortsatte som præsident. Kilden var dog overbevist om, at der vil komme en positiv løsning og at denne vil være af længere varighed.

IRIN rapporterede i forlængelse af oplysninger om indsættelsen af Burundis ny præsident at ikke alle burundiere føler sig overbevist om holdbarheden af den politiske løsning. Burundis befolkning har været vidne til mange fredsceremonier og indsættelse af ledere, men den befinder fortsat i en borgerkrigssituation. Således erklærede Burundis tidligere menneskerettighedsminister, Eugène Nindorera, at "I don't see this as an important event... There are lots of events like this, but none of them have brought what most Burundians want – an end to the war". Imidlertid har de humanitære organisationer i Burundi udtrykt glæde over fremskridtene i fredsprocessen og den fornyede internationale opmærksomhed på Burundi. Organisationerne advarede dog om, at den humanitære situation stadig kan give anledning til alvorlig bekymring.⁸

En vestlig diplomatisk kilde (A) i Burundi forklarede, at de reelle magthavere i Burundi er en gruppe af ledende medlemmer af tidligere regeringer og det burundiske militær, som beskytter deres økonomiske interesser. Det drejer sig ifølge kilden om personer af såvel hutu- som tutsi-afstamning. Kilden betegnede denne magtelite som en "mafia". Denne mafia har alene interesse i at beskytte sine egne økonomiske privilegier. Kilden tilføjede, at samtlige 18 politiske partier i nationalforsamlingen ikke har vist nogen interesse i at ændre på forholdene i landet. Partierne har ikke en vision for Burundi og derfor er det let for den omtalte mafia at kontrollere landet. Uanset om præsidenten måtte have ønsker om at straffe højtstående forbrydere i Burundi, er der stort set straffrihed for de, som er medlemmer af den politiske mafia.

Kilden tilføjede, at det er et alvorligt problem, at de planlagte reformer af blandt andet retssystemet i Burundi endnu ikke er blevet indledt. Man afventer fortsat ratificeringen af traktaten vedrørende Den Permanente Internationale Straffedomstol, samt lovgivning vedrørende folkedrab, krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden. Derfor er det ikke muligt at tale åbent om de massakrer, der har fundet sted i landet i 1990'erne.

HRW rapporterede den 30. april 2003, at loven vedrørende folkedrab, krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden nu er blevet vedtaget. HRW vurderede, at "Passage of the law marks a major step in this country that has seen large-scale ethnic slaughter in the past, but the law is encumbered with a complicated mechanism that may delay dealing with these crimes."⁹

Ovennævnte vestlige diplomatiske kilde (A) i Burundi udtrykte sin personlige skuffelse over det internationale samfunds manglende støtte til fredsprocessen i Burundi. Kilden indrømmede dog, at der heller ikke er sket ændringer i det politiske miljø i Burundi, der kan medvirke til at fremme freden. Konkret har det ikke ændret på noget, at de hutu-dominerede partier er blevet optaget i regeringen. Disse partier har ikke selv taget konstruktive initiativer til reformer.

⁸ IRIN, *President Buyoya transfers power to Ndayizeye*, 30 April 2003.

⁹ HRW, *Transition in Burundi: Time to Deliver. A Human Rights Watch Briefing Paper*, April 30, 2003, s. 3.

Alexis Sinduhije, Directeur, Radio Publique Africaine (RPA), bekræftede, at den politiske situation i Burundi er fastfrosset. Det politiske system er ikke blevet reformeret og den afgørende militære og politiske magt er derfor fortsat i hænderne på en magtelite, der består af 10 til 20 fremtrædende personer i det burundiske militær. Denne elite, der især stammer fra det sydlige del af landet, har haft magten i Burundi meget længe og den bestemmer regeringens og hærens politik og praksis. Således fortsætter massakrerne og der er ingen tegn på en forbedring af forholdene i landet.

Sinduhije opregnede fire mulige scenarier for den politiske udvikling i Burundi:

- Såfremt præsident Buyoya giver magten fra sig den 1. maj 2003 og overlader præsidentposten til landets nuværende vicepræsident og samtidig forsøger at destabilisere den ny regering, vil oprørerne udnytte situationen til at søge at forsvare hutu-interesser og iværksætte drab på tutsi-befolkningen. Radikale tutsi-grupper, det vil blandt andet sige Accord Cadre-grupperne AC Génocide, PA Amasekanya og Mukasi fraktionen af UPRONA, vil på den anden side forsøge at angribe hutu-befolkningen og dermed vil Burundi være kastet ud i en meget alvorlig krise. Buyoya vil muligvis forsøge at overtale de radikale tutsi-grupper til at samarbejde med hærens generaler. Det er disse tutsi-grupper, der så vil blive brugt af hærens generaler som spydspids i en eventuel voldskampagne. Sinduhije forklarede, at så længe disse tutsi-grupper finder støtte hos hæren og visse magtfulde politikere, er de ikke i risiko for overgreb fra regeringens side.
- Den kommende tutsi-vicepræsident viser sig at være stærkere end hutu-præsidenten og er dermed i stand til at stække præsidentens magt. Dette kan lade sig gøre, såfremt hutu-præsidenten for eksempel hindres i at få adgang til økonomiske midler. Derved kan det ske, at vicepræsidenten får den reelle magt og dermed kontrollen over hele landet. I en sådan situation vil de tre førnævnte radikale tutsi-grupper eventuelt kunne udnyttes af Buyoya til at styrke dennes position yderligere.
- Oprørerne øger volden og nægter samtidig at forhandle fred med den kommende hutu-præsident og dennes regering, men vil alene forhandle med den tutsi-dominerede hær.
- Præsident Buyoya nægter at afgive magten og Burundi vil opleve en alvorlig genopblussen af de væbnede konflikter. I en sådan situation vil Tanzania og Uganda intervenere. Sker dette, vil Rwanda også intervenere af egne sikkerhedsinteresser.

Eugène Nindorera, der i dag er selvstændig konsulent, men som tidligere var minister for menneskerettigheder i Ministère des Droits de la Personne Humaine, des Réformes Institutionnelles et des Relations avec l'Assemblée Nationale, understregede, at parterne i konflikten i Burundi er meget voldelige. Han var derfor noget pessimistisk angående den nære fremtid i landet, idet militæret fortsætter med at dræbe civile. Dertil kommer, at han tvivlede på, at det vil være muligt at optage de tidligere hutu-oprørere i Burundis tutsi-dominerede hær. Der er risiko for, at det kan ende med, at der opstår to hære i Burundi, det vil sige en tutsi- og en hutu-hær.

Desuden var Nindorera i lighed med Sinduhije skuffet over landets politikere og han beklagede det civile samfunds svaghed. De kompromisser, der er på vej i det politiske liv, vil ikke medvirke til at styrke fredsprocessen. Dertil kommer, at den alvorlige økonomiske situation i det hele taget destabiliserer landet. Nindorera forklarede, at der for flere grupper i Burundi ikke findes et incitament til at standse borgerkrigen. Medlemmer af oprørsbevægelserne kan med våben skabe sig

det levegrundlag, som de uden våben ikke har udsigt til i den nuværende økonomiske situation. De lave lønninger i administrationen og militæret bliver suppleret med korruption.

Der finder en voldsom politisk konkurrence sted mellem de politiske fraktioner i landet. Nindorera forklarede, at der er tale om en interessekonflikt, som reelt bunder i, hvilke økonomiske fordele man kan få af at have del i den politiske magt. Landets politikere er svage og de bekymrer sig ikke om befolkningen. Dette forhold skærpes af, at det civile samfund som sagt også er svagt. Det er meget vanskeligt at overleve økonomisk i Burundi og det forklarer, hvorfor så mange forsøger at rejse ud af landet. Imidlertid er det som regel kun de mere velstående, der har råd til dette.

Tormod Ravneberg, Représentant, Le Conseil Norvégien pour les Réfugiés, var af den opfattelse, at hvis Arusha-aftalen bliver brudt i forbindelse med magtskiftet den 1. maj 2003, vil enhver, der er imod aftalen, udnytte situationen, herunder ikke mindst FDD. FDD har ikke underskrevet Arusha-aftalen. Endvidere oplyste Ravneberg, at regeringen har udnyttet situation til at rekruttere massivt og opbygge hæren.

Moctar Cisse, Director, Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) i Burundi, frygtede, at der vil kunne opstå spændinger i forbindelse med den 1. maj 2003. Hvis magtskiftet finder sted i overensstemmelse med Arusha-aftalen, er der dog begrundet håb om, at den følgende periode bliver stabil. Bliver dette ikke tilfældet, kan man frygte, at oppositionen vil blive frustreret over Arusha-aftalen. Der vil således kunne opstå alvorlige politiske spændinger i landet, der kan føre til øgede konflikter og ende med en alvorlig krise.

Ifølge en vestlig diplomatisk kilde (A) er Arusha-aftalen fra august 2000 blevet til en "tom skal". Partierne i overgangsregeringen ønsker ikke reelle politiske forandringer og har derfor intet substantielt foretaget sig. Dertil kommer, at partierne i overgangsregeringen blot gentager tidligere politiske ledes greb om samfundets økonomiske midler. "

En vestlig diplomatisk kilde (B) forklarede, at mange personer i Burundis militær og i det politiske miljø har interesse i at borgerkrigen fortsætter på et for dem acceptabelt niveau. Blandt andet vil dette kunne retfærdiggøre, at militæret ikke undergår reformer, som krævet i Arusha-aftalen.

På spørgsmålet om en eventuel splittelse i regeringshæren vedrørende Arusha-aftalen indrømmede Colonel Isaïe Nibizi, Directeur Général des Personnes Humaines au Ministère de la Défense, at der kan være en vis splittelse.¹⁰ Han forklarede, at det er meget få personer i militæret, der er modstandere af Arusha-aftalen, og disse få har ingen betydning for militærets stillingtagen til aftalen.

¹⁰ Nibizi er medlem af Compagnie des Apôtres de la Paix (CAP). Ifølge Nibizi består CAP af flere højtstående militærpersoner og fremtrædende politikere, som repræsenterer alle landets politiske partier. Formålet med CAP er, at finde frem til en fredelig løsning på den væbnede konflikt i Burundi. CAP afholder seminarer, hvorunder blandt andet regeringshærens menneskerettighedskrænkelser drøftes. Nibizi forklarede, at han selv enkelte gange er blevet hindret af sine overordnede i at deltage i CAP møder, men organisationen er registreret og lovlig.

Sikkerhedsforhold

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) Branch Office i Bujumbura oplyste, at der er en fredsproces i gang i Burundi, der blandt andet tillader politiske ledere i eksil at returnere til landet. Imidlertid er der politiske partier, der ikke er med i Arusha-aftalen og Burundi kan være på vej mod en ny krise, som eventuelt kan ændre situationen i landet radikalt. UNHCR Branch Office støtter frivillig tilbagevenden for flygtninge fra udlandet og mere end 50.000 flygtninge er returneret fra Tanzania, den Demokratiske Republik Congo og andre lande i regionen samt fra europæiske lande. UNHCR Branch Office forstår dog godt, at der fortsat er personer, der måtte ønske at forlade Burundi samt at der kan være reelle grunde til, at de gør det. Der finder fortsat alvorlige menneskerettighedskrænkelser sted i såvel Bujumbura som i resten af landet.

Nibizi fastslog, at Burundi er et land i borgerkrig. Den interne konflikt i landet medfører, at civilbefolkningen er ofre for såvel oprørsstyrkernes som regeringshærens handlinger. Der sker omfattende ødelæggelser i landet som følge af krigen og hele befolkningen er truet af disse forhold. Derfor er der mange, der flygter fra Burundi, og asylansøgere oplysninger om forholdene og deres egen situation i landet kan meget vel være sandfærdige, men de kan være meget vanskelige at verificere. På denne baggrund vil en asylansøger forholdsvis let kunne henvise til for eksempel overgreb begået mod denne af militæret. Nibizi erkendte, at sådanne overgreb faktisk finder sted. Han forklarede, at sådan som krigen føres i landet, er det vanskeligt for regeringshæren at tage fuldt hensyn til civilbefolkningens sikkerhed.

Dr. Sebundandi oplyste, at sikkerhedssituationen er dårlig i hele landet inklusiv Bujumbura, Gitega og andre byer, hvor oprørere jævnligt, især om natten angriber såvel hutu- som tutsi-bydele. Det er især oprørsbevægelsen FNL, der gennemfører angrebene på Bujumbura. Under disse angreb foretager FNL ransagninger af huse og plyndrer indbyggerne.

Ifølge Dr. Sebundandi er det tutsi-befolkningen, der føler sig mest usikre, idet de frygter oprørsgruppernes angreb. Dette sammenholdt med en alvorlige økonomisk situation, hvor fattigdomsraten er vokset fra 30% i 1993 til 70% i dag, har bragt mange unge i en meget vanskelig situation. De ved ikke, hvad de skal stille op, de frygter fremtiden og en del forsøger at forlade landet.

Der er tegn på, at den sikkerhedsmæssige situation i Burundi er under forværring. Ifølge Dr. Sebundandi er der kampe mellem oprørere og regeringstropper stort set over hele landet. Han vurderede, at der er risiko for, at situationen i Burundi kan blive, som den var i årene 1995-96, hvor drab var almindelige. Dette forklarer også, hvorfor alle i Burundi inklusiv militæret forsøger at sikre deres position.

Også Nindorera påpegede, at borgerkrigen i Burundi medfører en række alvorlige problemer for civilbefolkningen, som er under hårdt pres fra alle parter i konflikten. Militæret forgriber sig på civile, hvilket ofte finder sted, når militæret ønsker oplysninger om oprørsaktiviteter i givet område.

På spørgsmålet om, hvorvidt oprørerne vil være i stand til at opnå kontrol over hele Burundi, vurderede en vestlig diplomatisk kilde (B), at oprørsgrupperne alene har kapacitet til at besætte

begrænsede områder i Burundi, som angivet af kilden på bilag 1. Oprørerne vil ikke være i stand til at erobre hovedstaden eller til at vinde borgerkrigen.

På den anden side vurderede kilden, at heller ikke hæren har kapacitet til fuldstændigt at nedkæmpe oprørsgrupperne. Det er ikke lykkedes hæren at drive oprørerne væk fra de områder, hvor de opererer og hvor de står stærkest. Oprørerne fortsætter derfor deres aktiviteter i disse områder.

Endelig oplyste kilden, at kampene siden januar-februar 2003 har spredt sig til hele landet, og altså til flere steder end før våbenhvileaftalen fra december 2002. Situationen i den nordlige del af landet havde været rolig i tre-fire år, men nu finder der atter kampe sted i området. Det er en "low profile war", men den fortsætter.

Frygten for en destabilisering i forbindelse med den 1. maj 2003, har allerede nu medført en forværring af sikkerhedssituationen ifølge Ravneberg. Mange frygter, at der vil komme en ny periode med mange kampe eller nye kupforsøg. Der er dog ikke en frygt for, at oprørerne vil kunne overtage magten.

Sinduhije oplyste, at den generelle sikkerhedssituation i Burundi stort set er uændret. Borgerkrigen fortsætter og befolkningen frygter fortsat for fremtiden.

Pie Ntakirutimana, Président, Ligue Burundaise des Droits de l'Homme "ITEKA", bekræftede, at mange mennesker nærer en stor frygt både i den aktuelle situation og for, hvad fremtiden vil bringe. Tutsi-befolkningen er ifølge Ntakirutimana særligt demoraliserede og usikre på fremtiden.

UNHCR Branch Office i Bujumbura bekræftede, at der er frygt for, at der atter vil finde en masseakre sted i Burundi. Der har for nylig cirkuleret rygter om uddeling af macheter visse steder i Burundi. Det blev understreget, at der var tale om løse og ubekræftede rygter, som man muligvis ikke skulle tage helt alvorligt. Imidlertid bliver almindelige borgere stadig mere bange for situationen. Der er tale om en radikalisering – en potentiel tidsindstillet bombe – og det er umuligt at vide, i hvilken retning udviklingen vil gå.

Bujumbura

Vedrørende sikkerhedssituationen i Bujumbura forklarede Dr. Sebundandi, at regeringen har kontrol over hovedstaden, men at den ikke har kunnet neutralisere oprørsgrupperne i byens omegn, det vil sige i Bujumbura Rurale. Så sent som i midten af marts 2003 angreb oprørerne bydelen Musaga, hvor de dræbte og plyndrede civile. Angrebene finder typisk sted i tutsi-dominerede bydele, hvor de dræber tutsi-indbyggere. Såfremt oprørerne angriber hutu-dominerede bydele vil de som regel blot plyndre de indbyggere, som de mener ikke samarbejder med dem. Oprørernes angreb er fuldstændigt uforudsigelige. Indbyggerne har ikke nogen mulighed for at forudsige, hvor eller hvornår et angreb finder sted. Dette øger selvsagt frygten i Bujumbura.

En vestlig diplomatisk kilde (B) oplyste, at det er FNL-oprørere i Bujumbura Rurale, der står bag angrebene på Bujumburas forstæder. Agathon Rwasas FNL-fraktion er den stærkeste af FNLs fraktioner. Samtidig anses den for at være den mest militante. Kilden nævnte i den forbindelse, at Agathon Rwasas FNL-fraktion faktisk holdt Kinama-distriktet i Bujumbura besat i en længere periode i februar 2001.

UN-OCHA rapporterede den 20. april 2003 om voldsomme kampe mellem militæret og FDD i provinserne Kayanza, Gitega, Muramvya, Ruyigi og Bujumbura Rural. Under disse kampe blev tre

eller fire mennesker rapporteret dræbt og der var adskillige sårede, huse blev brændt og der forekom plyndringer. Der var oplysninger om, at FNL og FDD sammen gennemførte angrebet i Bujumbura Rural. Som følge af disse kampe flygtede tusinder fra kampområderne.¹¹

Nibizi oplyste, at der ikke længere er kontrolposter rundt om Bujumbura. Som udgangspunkt er der bevægelsesfrihed i Burundi og herunder Bujumbura og det er alene oprørerne, der begrænser bevægelsesfriheden. Det sker kun undtagelsesvist, at militæret opretter kontrolposter.

En vestlig diplomatisk kilde (B) og Dr. Sebundandi bekræftede, at myndighederne ikke foretager kontrol af personer, der ind- og udrejser af Bujumbura.

Ravneberg oplyste imidlertid, at der er seks eller syv kontrolposter på indfaldsvejene til Bujumbura, hvor myndighederne kontrollerer den trafik, der passerer, de rejsendes identitet og om der smugles våben. For cirka halvandet år siden nedlagde regeringen en del af kontrolposterne ude i landet. Ravneberg oplyste, at han selv dagligt rejser ud og ind af Bujumbura.

¹¹ UN-OCHA, *OCHA-Burundi Situation Report 14-20 Apr 2003*, 20. April 2003.

Menneskerettighedsforhold

Cisse oplyste, at Arusha-aftalen kan betragtes som et instrument til implementering af menneskerettigheder i Burundi. Han vurderede dog, at menneskerettighedssituationen i landet ikke er markant forbedret siden aftalen blev indgået i 2000. Der foregår stadig mange overgreb på menneskerettighederne, men observationen heraf er dog blevet langt mere accepteret i landet. Myndighederne står fortsat bag overgreb på medlemmer af den politiske opposition. Disse overgreb kan have form af drab, ulovlige arrestationer og langvarige tilbageholdelser. Et af de alvorligste problemer i denne forbindelse er, at en tilbageholdt person risikerer at blive udsat for tortur, forsvinde eller blive slået ihjel.

Cisse forklarede, at det netop nu er vanskeligt at pege på bestemte grupper, hvis medlemmer er individuelt og konkret forfulgt, idet situationen er under forandring. Personer kan blive forfulgt og udsat for overgreb på grund af deres politiske tilhørsforhold eller meninger, eller for handlinger de måtte have begået i fortiden.

Ifølge en vestlig diplomatisk kilde (A) finder der i princippet ikke politisk forfølgelse sted i Burundi efter indsættelsen af den nationale overgangsregering den 1. november 2001.

Kilden forklarede, at lederne af de 18 politiske partier, som indgår i overgangsregeringen, alle er repræsenteret i Burundis regering og administration og at alle partierne arbejder indenfor denne politiske ramme. Kilden oplyste endvidere, at selv ikke medlemmer af Parti pour la Libération de Peuple Hutu (PALIPEHUTU) risikerer forfølgelse fra myndighedernes side. Imidlertid gjorde kilden opmærksom på, at politikere og politisk aktive personer kan være udsatte for forfølgelse. Denne forfølgelse sker dog ikke officielt af politiske grunde, men på grund af disse personers private konflikter med myndighederne.

Ovennævnte kilde oplyste videre, at mange højtstående politikere i eksil nu er vendt tilbage til Burundi for at deltage i fredsprocessen i landet. Imidlertid pegede kilden på, at flere af disse fortsat foretrækker at beholde deres familier i eksil. Ifølge kilden afspejler dette den ringe tillid til fredsprocessen i Burundi, som disse politikere har. Således bliver nogle af de tidligere eksilpolitikere men også almindelige partimedlemmer personligt beskyttet af de sydafrikanske soldater, det vil sige South African Protection Support Detachment, der fungerer som livvagter.

En vestlig diplomatisk kilde (A) drog en parallel mellem situationen i Burundi og Rwanda og vurderede, at man er nået meget længere med hensyn til respekten for de fundamentale menneskerettigheder i Burundi end i Rwanda. Kilden understregede dog, at respekten for og retten til liv er truet i Burundi, idet der fortsat er borgerkrig i landet.

Nindorera forklarede, at der er sket reelle fremskridt på menneskerettighedsområdet i de seneste fem år. Dr. Sebundandi bekræftede dette og pegede på, at forsamlings- og bevægelsesfriheden er blevet forbedret. Til forskel fra nabolandet Rwanda, hvor regeringen har langt mere magt, har Burundi større ytringsfrihed og politisk frihed. Dr. Sebundandi henviste i den forbindelse til de problemer, som pressen og den politiske opposition har i Rwanda herunder ikke mindst oppositionspartiet Parti Démocratique pour le Renouveau-Ubuyanja (PDR-Ubuyanja), der aldrig fik

tilladelse til at lade sig registrere sig som et politisk parti. Trods borgerkrigen i Burundi er menneskerettighedssituationen bedre end i Rwanda. Der er imidlertid fred i Rwanda, mens der er borgerkrig i Burundi og derfor risiko for at blive udsat for overgreb eller blive dræbt som følge af krigen.

Ifølge Sinduhije er medlemmer af følgende grupper i reel risiko for overgreb og forfølgelse fra myndighedernes side:

- Personer der er imod Arusha-aftalen og derfor ses som værende i opposition til regeringens politik netop nu. Det vil blandt andet sige radikale tutsi-grupper såsom AC Génocide, PA Amasekanya og Mukasis fraktion af Union pour le Progres National (UPRONA). Disse grupper tilhører alle Accord Cadre.
- Menneskerettighedsorganisationer.
- Journalister.
- Ungdoms- og kvindeorganisationer for fred.
- Regeringssoldater og oprørere, der er deserteret eller ikke længere ønsker at benytte vold.
- Medlemmer af de væbnede oprørsgrupper.

Sinduhije forklarede, at medlemmer af de ovennævnte grupper og organisationer lever under en konstant trussel, uanset hvem der måtte have magten i Burundi. De er som regel så dybt engagerede i deres aktiviteter, at de ikke forlader landet for at søge asyl, medmindre de befinder sig i en meget alvorlig situation. Derfor må man kunne forvente, at et angiveligt medlem af en menneskerettighedsorganisation eller en politisk organisation, der søger asyl i udlandet, vil være velorienteret om de aktuelle menneskeretslige, politiske, militære og sikkerhedsmæssige forhold i Burundi.

En vestlig diplomatisk kilde (A) identificerede to grupper, som i øjeblikket har myndighedernes særlige opmærksomhed. Det drejer sig om de radikale tutsi-dominerede politiske grupper, som modsætter sig Arusha-aftalerne og den regeringskritiske presse i Burundi generelt og herunder særligt Net Press, som er talerør for de radikale tutsi-grupper. Kilden gjorde dog opmærksom på, at der i det hele taget ikke er mange sager vedrørende politisk motiveret forfølgelse i Burundi. Den forfølgelse og de overgreb, der finder sted, sker som følge af borgerkrigen.

Ntakarutimana henviste til, at der fortsat er borgerkrig i Burundi og at alle borgere derfor er i risiko for overgreb. Ntakarutimana pegede dog på, i lighed med andre, at ekstremistiske tutsi-grupper, det vil sige de såkaldte Accord Cadre-grupper, journalister, menneskerettighedsaktivister, medlemmer af oprørsgrupperne og personer, der af forskellige årsager udsættes for falske beskyldninger om at tilhøre oprørsgrupper, er i en særlig udsat position for overgreb fra myndighedernes og militærets side. Desuden pegede Ntakarutimana på, at medlemmer af PARENA også er i risiko.

Angående problemet med falske beskyldninger og angiveri oplyste UNHCR Branch Office i Bujumbura, at dette er blevet mindre end det var for syv-otte år siden, hvor det var et alvorligt problem.

UNHCR Branch Office oplyste, at det hovedsagelig er de ledende medlemmer af oppositionsgrupper, der er i risiko for overgreb fra myndighedernes side. Disse kan risikere fysiske

overgreb herunder tortur. Der er netop nu en stigning i antallet af trusler og situationen er skærpet. Man har også kunnet registrere en stigning i antallet af drab.

Politiske opposition

Laurent Gahungu, Secrétaire Général Chargé de la Coordination et Représentant Légal/AJRC, Association Burundaise pour la Défense des Droits des Prisonniers (ABDP), oplyste, at det først var under nationalforsamlingens åbningsdebat i september 2000, at regeringen erkendte, at der findes politiske fanger i Burundi.

Ifølge Gahungu er de personer, der sidder tilbageholdt for forbrydelser mod statens sikkerhed, reelt politiske fanger, der tilbageholdes på baggrund af deres politiske holdninger. Han var endvidere af den opfattelse, at man må forstå begrebet politisk fange i den kontekst, som landet befinder sig i, og derfor er nødt til at inkludere personer, der ideologisk set støtter rebelgrupperne. Gahungu understregede, at størstedelen af de fængslede, sidder fængslet for borgerlig kriminalitet. En anden stor gruppe er de, der har begået forbrydelser i forbindelse med krisen i 1993 eller de, som har truet statens sikkerhed, det vil sige kupmagere og oprørere.

Mbonimpa bekræftede, at der er politiske fanger i Burundis fængsler. Det drejer sig om personer, som blev fængslet helt tilbage i 1993 og som fortsat er fængslet. I den forbindelse omtalte Mbonimpa en amnesti for politiske fanger, som er en del af de pågående fredsforhandlinger. Mbonimpa forklarede, at der ikke i de seneste to år er foretaget anholdelser af personer af politiske grunde i Burundi. Han henviste i øvrigt til en APRODH rapport, hvorefter det fremgår, at mere end 70% af de indsatte i Burundis fængsler er anklaget for lovovertrædelser begået i forbindelse med krisen i 1993.¹²

En vestlig diplomatisk kilde (B) oplyste, at modstandere af fredsprocessen og herunder personer af tutsi-afstamning, der er i opposition til Buyoya, er i risiko for forfølgelse. Det er grupper, der "laver en masse larm", men dette afspejler ikke deres reelle magt.

Dr. Sebundandi forklarede, at det alene er modstandere af Arusha-aftalen, der i dag er i risiko for forfølgelse og overgreb fra myndighedernes side. Det vil sige personer, der er tilknyttet Mukasis UPRONA-fraktion, PA Amasekanya, AC Génocide, Bagazas PARENA-parti og som nævnt nyhedsbureauet Net Press.

Det skal bemærkes, at Dr. Sebundandi fandt det vanskeligt at tro, at de asylansøgere, der nu kommer til Danmark, kan være medlemmer af de nævnte grupper. Også Sinduhije pegede på dette forhold, idet han vurderede, at langt størstedelen af de burundiske asylansøgere i Europa ikke er de, som er i reel fare i Burundi. Burundiske asylansøgere fremsætter bevidst asylmotiver, som de selv mener vil give dem asyl. Sinduhije forklarede, at manglen på et anstændigt fremtidsperspektiv og den meget dårlige økonomiske situation i Burundi får mange til at forlade landet.

Nindorera oplyste, at der findes en stærk opposition mod Arusha-processen. Denne opposition består af følgende seks grupper, der alle hører under Accord Cadre:

- Charles Mukasis UPRONA-fraktion.

¹² APRODH, *Genèse, missions et perspectives de l'Association Burundaise pour la Protection des Droits Humains et des Personnes Détenues "APRODH"*, Bujumbura Mars 2002, s 7.

- Action Contre le Génocide (AC Génocide), som ledes af Venant Bamboneyeho.
- Puissance d'Autodéfense (PA 'Amasekanya'), som ledes af Diomede Rutamucero.
- Jeunesse Revolutionnaire Ruagasore (JRR), som ledes af Raphaël Horumpende.
- Union des Femmes Burundaises (UFB), som ledes af Concilie Nibigira.
- Coalition Contre la Dictature (CCD), som ledes af André Birabuza.

Nindorera forklarede, at JRR og UFB støtter Charles Mukasis UPRONA fraktion. Indtil 1993 var UPRONA det eneste legale parti i Burundi, men der var flere bevægelser, der støttede partiet. Blandt andet UFB og JRR, som havde direkte tilknytning til partiet. I oktober 1998 blev UPRONA imidlertid splittet i to fraktioner. Dette skete i forbindelse med Arusha-forhandlingerne. JRR og UFB valgte i den forbindelse at støtte Mukasis UPRONA-fraktion.¹³ Samtlige grupper i Accord Cadre afviser, at der kan finde forhandlinger sted med de, som de mener, er ansvarlige for folkedrabet på tutsi-befolkningen.

Nindorera gjorde endelig opmærksom på, at PA Amasekanya er en illegal bevægelse, hvis ledere ofte bliver fængslet. PA Amasekanya er den mest aktive oppositionsgruppe i Accord Cadre. Medlemmerne dyrker sport, synger kampsange og deltager i politiske oppositionsmøder. Det burundiske militær holder derfor skarpt øje med bevægelsen.

Ravneberg tilføjede, at Accord Cadre-grupperne hovedsagelig består af unge radikale personer af tutsi-afstamning. Disse grupper kan minde om Interahamwe bevægelsen i Rwanda og de opildner til had mellem befolkningsgrupperne. De forsøger at skabe uro og destabilisering ved hjælp af spontane aktioner. Ravneberg gjorde ligeledes opmærksom på, at PA Amasekanya ikke er en lovlig organisation, men at den til trods for dette har opnået en vis legitimitet og indflydelse, idet den bruges af magthaverne i deres politiske spil.

Cisse bekræftede, at flere medlemmer af Accord Cadre er blevet anholdt og at PARENA-lederen Bagaza sidder i husarrest. IRIN rapporterede den 7. april 2003, at Bagaza, der har været under husarrest siden den 1. november 2002, fik arresten ophævet den 4. april 2003.¹⁴ Cisse forklarede videre, at alle, der modsætter sig fredsforhandlingerne, er i en risiko for overgreb fra myndighedernes side.

Ntakarutimana pegede på, at de radikale tutsi-grupper i Accord Cadre, som han betegnede som "selvforsvarsgrupper", organiserer demonstrationer, marcher og møder, hvor der ofte sker anholdelser. I den forbindelse bliver medlemmer af Accord Cadre-grupper udsat for hårdhændet behandling herunder slag og aftvunget tilståelser. De bliver typisk løsladt igen efter kort tid.

En vestlig diplomatisk kilde (B) bekræftede, at menige medlemmer af Accord Cadre risikerer at blive anholdt i kortere tid efter at have deltaget i illegale marcher og demonstrationer, mens flere ledere af disse grupper fra tid til anden bliver tilbageholdt i perioder fra få dage og op til flere måneder.

¹³ BBC Monitoring, *Burundi Guide to Political Parties*, September 2001.

¹⁴ IRIN, *BURUNDI: Opposition leader released from house arrest*, 7 April 2003.

Medlemmer af Accord Cadre-grupperne udsættes ifølge Dr. Sebundandi jævnligt for anholdelser, husarrest og intimidering i form af trusler om anholdelser. Han havde ikke oplysninger om, at disse personer har været udsat for alvorligere overgreb end de ovenfor nævnte. De har ikke været udsat for drab.

Dr. Sebundandi oplyste endvidere, at personer og organisationer, der deltager i voldelige demonstrationer, ofte bliver tilbageholdt af myndighederne. Disse tilbageholdelser er som regel kortvarige, det vil sige af nogle få dages varighed. Ofte vil den tilbageholdte skulle betale en bøde. Under en sådan tilbageholdelse kan det ske, at den tilbageholdte bliver udsat for vold i form af slag men sjældent alvorligere overgreb.

Dr. Sebundandi understregede, at der i øvrigt ikke finder anholdelser sted af politiske aktivister. Skulle det imidlertid ske, at en fremtrædende og populær politiker træder frem og offentligt kritiserer regeringen, kan vedkommende risikere at blive anholdt. Dette vil ske, såfremt regeringen frygter, at pågældende er i stand til at påvirke opinionen og dermed mobilisere en modstand mod regeringen.

Mbonimpa oplyste imidlertid, at der ikke finder politisk motiverede anholdelser sted. De anholdelser der måtte finde sted af politisk aktive, sker alene på grund af disse personers private konflikter med en myndighedsperson for eksempel en politichef eller en anden indflydelsesrig person.

Nindorera oplyste, at Bagazas PARENA-parti ligeledes er i opposition til regeringen. PARENA har afvist at underskrive Arusha-aftalen med den burundiske regering og bevægelsen er fortsat i stærk opposition. Bagaza er sat under husarrest og flere ledende PARENA-medlemmer har været tilbageholdt og fængslet gentagne gange.¹⁵

Ntakarutimana bekræftede, at ledende medlemmer af PARENA er i risiko for forfølgelse og overgreb samt at flere er fængslet. De sidder nu fængslet ude omkring i landet og ikke i Bujumbura. Dette sker for at hindre dem i at få besøg af deres familier og i at kommunikere med hinanden.

Som nævnt blev Bagazas husarrest ophævet den 4. april 2003. ITEKA rapporterede desuden den 8. maj 2003, at Burundis indenrigsminister den 7. maj 2003 erklærede, at PARENA nu er et legalt parti, som frit kan udøve politiske aktiviteter. Baggrunden herfor var den, at partiet i det halve år, hvor det var forbudt, ikke havde udført voldelige handlinger. Bagaza oplyste på en efterfølgende pressekonference, at PARENA vil forblive et ikke-voldeligt politisk parti.¹⁶

Sinduhije bekræftede, at medlemmer af PARENA og andre oppositionspartier i øvrigt kan risikere at få problemer med myndighederne, såfremt de medvirker til at "lave ballade".

Siden den 1. januar 2000 har der hersket ordnede forhold med hensyn til myndighedernes tilbageholdelser af personer i Burundi. Mbonimpa forklarede, at siden denne dato er tilbageholdte blevet præsenteret for en tiltale. Tidligere kunne tilbageholdte sidde fængslet i lang tid uden tiltale eller dom. De forbedrede forhold skyldes vedtagelsen af en ny straffeprocelseslov (*Loi no. 1/015 du 20*

¹⁵ Som tidligere omtalt, blev Bagazas husarrest ophævet den 4. april 2003.

¹⁶ IRIN, *Burundi: Government lifts ban on parena*, 8. May 2003.

Juillet 1999), der trådte i kraft den 1. januar 2000. Mbonimpa tilføjede, at selvom fængslinger nu sker i henhold til loven, er forholdene i landets domstole ikke blevet forbedret.

Gahungu forklarede, at omfanget af myndighedernes arbitrære tilbageholdelser er formindsket siden 2000, hvor der blev vedtaget en ny straffeprocesslov. Han tilføjede, at straffelovens paragraffer 410, 422 og 472 omhandler trusler mod statens sikkerhed og oprørsaktiviteter. Omkring to ud af ti tilbageholdelser sker på grundlag af straffelovens paragraffer om trusler mod statens sikkerhed og oprørsaktiviteter.

Kupmagere

Mbonimpa oplyste, at der for nyligt har været to kupforsøg i Burundi. Som følge af det første kupforsøg, der fandt sted den 18. april 2001, blev i alt 22 personer anholdt. Af de 22 personer er tre fortsat fængslet, mens resten er blevet løsladt. Ifølge Mbonimpa falder der dom i sagen mod de tre fængslede den 28. marts 2003. Tre andre er fortsat på fri fod og de er efterlyst af myndighederne. Det drejer sig om løjtnant Léopold Manirakiza, løjtnant Joseph Nimpaye og civilpersonen Raphaël Manirakiza (alias Ruponya).

Det andet kupforsøg fandt sted i juli måned 2001 og her blev 56 personer tilbageholdt i Ngozi, mens det lykkedes to eller tre personer at undslippe. Undersøgelserne i forbindelse med dette kupforsøg er afsluttet og kupmagerne afventer nu deres retssager ifølge Mbonimpa.

Mbonimpa tilføjede, at samtlige tilbageholdte i forbindelse med begge kupforsøg er soldater og de er anklaget efter straffelovens paragraf 410.

Journalister

Nindorera understregede, at journalister, der trodser regeringens modstand mod en fri debat og dermed blot gør deres arbejde, det vil sige fremmer den fri debat, er i risiko for at blive udsat for overgreb. Det er dog ikke blot journalister, der på denne måde er i risiko. Enhver, der offentligt udtaler imod regeringens interesser, er i risiko for intimidering og i værste fald at blive dræbt. En person er i særlig risiko for at blive dræbt, såfremt vedkommende offentligt beskylder en indflydelsesrig person for at have begået en forbrydelse. Nindorera forklarede, at der findes mange ledende personer i Bujumbura og andre steder i landet, der har "blod på hænderne" og som har begået alvorlige forbrydelser herunder drab.

Ravneberg oplyste, at journalister er mere udsatte end menneskerettighedsaktivister. Han forklarede, at menneskerettighedsaktivister som regel kritiserer generelle forhold i landet og ikke regeringens politik. Ravneberg fremhævede, at journalister generelt "lever et farligt liv", såfremt de rapporterer om forhold, som strider mod regeringens interesser.

Også Ntakarutimana var af den opfattelse, at der sker indskrænkninger i pressefriheden og at journalister bliver udsat for intimidering. For nyligt fik landets journalister således forbud mod at bringe meddelelser, der stammer fra oprørsbevægelserne.¹⁷ Som et eksempel på hvor alvorlig intimideringen i Burundi kan være, forklarede Ntakarutimana, at Sinduhijes husbestyrer netop var

¹⁷ IRIN, *BURUNDI: President bans private radio stations from carrying rebel statement*, 6 March 2003.

blevet dræbt. Sinduhije er direktør for den uafhængige Radio Publique Africaine (RPA) og er en kendt personlighed i Burundi.

Nindorera forklarede, at der ikke er reel ytringsfrihed i Burundi. Man kan ikke "kalde tingene ved deres rette navn og derfor bliver sandheden undertrykt". Præsidenten ønsker ikke, at modstandere af Arusha-aftalen og den nuværende fredsproces kommer til orde i medierne. Præsidenten og regeringen frygter, at såfremt oppositionen kommer til orde, vil der ske en radikaliserings af den politiske debat.

Nindorera oplyste, at han i slutningen af februar 2003 deltog i en radiodebat i RPA. Foruden Nindorera selv deltog en repræsentant for en Accord Cadre-gruppe i radioprogrammet. Nindorera forklarede, at sprogbrugen var direkte og tonen hård under radiodebatten. Blandt andet som følge af denne radiodebat krævede præsident Buyoya, at RPA og andre radiostationer ikke lader FNL- og FDD-oprørere komme til orde i deres medier.

Endvidere var Cisse af den opfattelse, at journalister, der udtrykker deres negative mening om fredsprocessen eller videregiver andre personers negative holdninger hertil, er i en risiko for overgreb. Et medie som Net Press er også i risiko, hvilket ifølge Cisse skyldes, at der er tale om et subjektivt, hævngherrigt medie, der opfordrer til had mellem befolkningsgrupperne.

Dr. Sebundandi bekræftede, at journalister i Net Press er udsat for overgreb fra myndighedernes side, fordi denne presstjeneste er medie for radikale tutsi-grupper. Journalister, der ikke anvender et voldspræget udtryk, er ikke i fare for overgreb.

Menneskerettighedsaktivister

Gahungu oplyste, at de menneskerettighedsaktivister, som er i reel risiko for overgreb fra myndighedernes side, er de, som udtaler sig individuelt, åbent og negativt om de menneskerettighedskrænkelser, som myndighederne står bag. Han forklarede, at han selv for længst ville have oplevet overgreb, hvis ikke han altid udtalte sig på vegne af organisation ABDP og ikke som privatperson. Ravneberg oplyste, at der er meget få menneskerettighedsaktivister, der individuelt og offentligt udtaler kritik af menneskerettighedskrænkelser i Burundi.

Almindelige borgere i Burundi ytrer sig generelt ikke offentligt om eventuelle krænkelser af menneskerettigheder. Det er sjældent, at enkeltpersoner i det hele taget ytrer sig om menneskerettighedsspørgsmål. Disse vil som regel gøre dette gennem menneskerettighedsorganisationer og andre Non-Governmental Organisations (NGO). Gahungu forklarede, at medarbejdere i menneskerettighedsorganisationer og NGO'er ikke er i nævneværdig risiko for at blive udsat for overgreb så længe, de alene udtaler sig på vegne af deres organisation.

Sinduhije oplyste, at myndighederne er klar over, at de ikke kan slippe af sted med at forgribe sig på menneskerettighedsorganisationer eller lignende organisationer. Derfor er det alene enkeltpersoner i disse organisationer, der eventuelt udsættes for overgreb. I de tilfælde det sker, vil det truede medlem være nødsaget til at holde lav profil i en periode og vedkommendes position i organisationen vil blive fyldt ud af et andet medlem. Prominente medlemmer af sådanne organisationer eller af den politiske opposition kan i øvrigt føle sig nogenlunde sikre, så længe de af og til modtager trusler fra myndighederne, men såfremt der hersker total tavshed fra myndighedernes side, er der grund til frygt. Et prominent medlem, der oplever en sådan tavshed, kan have grund til at føle sig i stor fare. Sinduhije forklarede, at en organisation, der netop har

udsendt en kritisk menneskerettighedsrapport og ikke hører nogen form for kritik af denne rapport fra myndighedernes side, kan have god grund til at frygte overgreb mod ledelsen af organisationen.

Gahungu understregede, at såfremt krisen og borgerkrigen i Burundi forværres, kan forholdene for menneskerettighedsaktivister og deres organisationer dog ændre sig med kort varsel. I en sådan situation er det overvejende sandsynligt, at disse aktivister og deres organisationer vil blive myndighedernes første mål.

Cisse vurderede, at menneskerettighedsaktivister, der ytrer sig inden for officielle, anerkendte organisationer, ikke er i en risiko for forfølgelse. Det er dog muligt, at de vil blive forfulgt, hvis situationen i landet eskalerer.

Menneskerettigheds- og fredsaktivister, der ikke anvender et voldspræget udtryk, er ifølge Dr. Sebundandi ikke i fare for overgreb. Dr. Sebundandi forklarede, at han ofte selv udtaler sig offentligt i et tydeligt, men ikke voldspræget sprog. Han har ikke været i fare af denne grund.

Ntakarutimana oplyste, at menneskerettighedsaktivister i Burundi risikerer intimidering, fængsling og fysiske overgreb. Tilbageholdelser er dog kun af kortere varighed, men der er risiko for, at nogle af de tilbageholdte bliver udsat for fysiske overgreb. Ntakarutimana oplyste, at der typisk sker en stigning i antallet af anholdelser af menneskerettighedsaktivister i forbindelse med, at deres organisationerne offentliggør årsrapporter. Et medlem af menneskerettighedsorganisationen "ITEKA" oplevede således i marts 2002, at hans bil blev beslaglagt, da han var tilbageholdt i nogle få dage.

Kvinder og børn

Cisse oplyste, at borgerkrigen har frarøvet mange kvinder deres ægtefælle og sønner og at de således har vanskeligt ved at forsørge sig selv og familien. Enlige kvinder udgør derfor en meget sårbar gruppe. Cisse gjorde opmærksom på, at disse kvinder har behov for humanitær assistance.

Ravneberg tilføjede, at en følge af borgerkrigen også er, at mange børn og unge er blevet eneansvarlige for forsørgelsen af familien.

Ravneberg bekræftede Cisses oplysninger om, at enlige kvinder uden netværk er ekstremt udsatte. Enlige kvinder er marginaliserede og derfor lette ofre for seksuelle overgreb. Såvel oprørere som regeringssoldater begår voldtægter.

Han tilføjede, at såvel regeringssoldater som oprørere anvender voldtægt eller truslen om voldtægt som et våben mod civilbefolkningen. Cisse bekræftede dette og tilføjede, at militæret i stigende omfang anvender voldtægt som et våben i deres gengældelsesangreb i områder, hvor oprørerne har opereret.

Ravneberg tilføjede, at seksuelle overgreb mod kvinder ikke alene finder sted i forbindelse med kamphandlinger. Soldater, der for eksempel er stationeret i lejre for internt fordrevne, udnytter kvinder seksuelt. Der er opstået en slags "kultur" i Burundi, hvor soldater tilbyder beskyttelse og fødevarer mod at få seksuelle ydelser fra kvinder. Der eksisterer derfor en meget velbegrunnet frygt blandt enlige kvinder for at møde krav om seksuelle ydelser fra både regeringssoldater og oprørere. Mange kvinder undgår for så vidt muligt at bevæge sig forbi militærlejre af frygt for at blive voldtaget.

Etnisk tilhørsforhold

Cisse var af den opfattelse, at spørgsmålet om etnisk tilhørsforhold er blevet et politiske instrument og forholdet fremstår derfor som et større problem, end det reelt er. Det anvendes som et redskab hos visse grupper til at opnå magt og indflydelse.

Sinduhije forklarede, at spørgsmålet om etnicitet, det vil sige, hvorvidt en person er af hutu- eller tutsi-afstamning, ikke i sig selv er afgørende for, hvorvidt denne er i risiko for overgreb. Personer fra begge befolkningsgrupper kæmper imod volden i landet. Sådanne personer er i risiko for overgreb fra myndighedernes side, idet de står i vejen for de, som har en interesse i at konflikterne i landet fortsætter.

UNHCR Branch Office i Bujumbura oplyste, at etnisk diskrimination finder sted. Den er imidlertid ikke af en sådan karakter, at den truer nogen på livet. Diskriminationen vedrører alene adgang til arbejde, uddannelse og økonomiske ressourcer i øvrigt.

Det er ifølge Sinduhije på nuværende tidspunkt, hvor der som nævnt fortsat er borgerkrig i landet, meget vanskeligt at sige om den ene befolkningsgruppe er mere i risiko for overgreb, drab eller massakrer end den anden. Når der er væbnede konflikter i et område, flygter civilbefolkningen til alle sider og mange dræbes ofte uden hensyn til deres etniske herkomst.

Straffrihed og korruption

Der er ikke sket fremskridt indenfor retssikkerheden. Nindorera, der selv er jurist og tidligere menneskerettighedsminister i Burundi, forklarede, at straffrihed og korruption stadig er alvorlige problemer i dag. Straffrihed og den omfattende korruption gør det for eksempel umuligt at arbejde som advokat. Således må man være i stand til at kunne bestikke en dommer for at vinde en klar sag. Disse problemer skyldes en manglende vilje hos regeringen, der ikke gør noget nævneværdigt for at forbedre retssikkerheden og menneskerettighedssituationen.

Nindorera tilføjede, at det er et alvorligt problem, at der er personer, der ikke straffes for deres forbrydelser. Politiske ledere, der er ansvarlige for forbrydelser, er nu i færd med at etablere et system for straffrihed, der kan sikre, at de ikke selv straffes for deres handlinger. Hele regeringen og dens militær og politi står bag dette system. Nindorera understregede, at såfremt en person konkret beskylder disse ledere for deres forbrydelser, er pågældende i alvorlig risiko for at blive dræbt. I øjeblikket finder der dog ikke mange politiske drab sted. Det blev tilføjet, at selv om man er vidende om, at en person har begået forbrydelser og der er vidner, der kan bekræfte disse oplysninger, er det meget sjældent, at disse vidner tør stå frem. Der er eksempler på, at politiet har udleveret vidners navne til de personer, som de vidner mod. Dette er et alvorligt problem i spørgsmålet om straffrihed. Der er eksempler på, at personer, der har vidnet mod indflydelsesrige personer, har været nødsaget til at flygte ud af Burundi, idet de er blevet truet på livet. Der hersker en "frygtens kultur" i Burundi, hvor folk udmærket ved, hvad der sker, men ingen tør sige noget. De fleste forbrydelser sker i fuld åbenhed, men kun sjældent bliver nogen draget til ansvar.

Overgreb begået af militæret og oprørsgrupper

Samtlige kilder understregede, at Burundi er et land i borgerkrig og at alle spørgsmål vedrørende de krænkelser, som konflikten parter er ansvarlige for, skal ses på denne baggrund.

En vestlig diplomatisk kilde (A) oplyste indledningsvis, at der ikke er et klart mønster i militærets forfølgelse og overgreb mod civile. Militærets overgreb mod civilbefolkningen er således ikke systematiske, men er betinget af den aktuelle situation på kamppladsen. Alle borgere i Burundi står i princippet i samme situation. Det vil mere konkret sige, at alle er i risiko for tvangsrekruttering til oprørsbevægelserne og at alle er i risiko for overgreb fra militæret på grund af mistanke for tilknytning til oprørsbevægelserne.

En vestlig diplomatisk kilde (B) oplyste, at såvel hæren som oprørsbevægelserne tilsidesætter civilbefolkningens behov for beskyttelse. Det er vigtigt at være opmærksom på, at begge parter i konflikten bevidst overtræder den humanitære folkeret, i henhold til hvilken parterne i en konflikt blandt andet skal beskytte civile, sårede soldater og andre, der har lagt deres våben ned.¹⁸

Mbonimpa forklarede, at oprørerne i Burundi begår alvorlige menneskerettighedskrænkelser, hvorunder der sker plyndringer og drab på civile. Regeringshæren begår på den anden side også overgreb mod civilbefolkningen, idet den forgriber sig mod de civile, som den antager står i ledtog med oprørsgrupperne. Civile risikerer endvidere at blive beskyldt for at samarbejde med oprørsgrupper, hvis de for eksempel ikke har advaret regeringshæren om tilstedeværelsen af eventuelle oprørere i deres område. Regeringshæren opfordrer ofte civile i et givet område til at søge hen til regeringskontrollerede områder, såfremt der er formodning om, at oprørsgrupper er på vej. På den anden side advarer oprørsgrupperne ofte civile mod at flygte til regeringskontrollerede områder og truer med at angribe dem, såfremt de flygter. På denne måde bliver civilbefolkningen klemmt i borgerkrigen.

Mbonimpa forklarede, at regeringshæren i begyndelsen af borgerkrigen gennemførte vilkårlige husransagninger, ligesom der forekom anholdelser, langvarige tilbageholdelser og forsvindinger af personer, der var mistænkt for at samarbejde med oprørsbevægelserne. Nogle af disse sidder fortsat fængslet og er anklaget for at have samarbejdet med oprørere. Hærens overgreb var dengang etnisk baseret, det vil sige rettet imod medlemmer af hutu-befolkningen. Ifølge Mbonimpa er disse forhold blevet markant forbedret siden 1999.

En vestlig diplomatisk kilde (B) oplyste imidlertid, at der i 2002 skete der en optrapning af kampene i Burundi og mange mennesker blev dræbt. Der skete en betydelig optrapning i antallet af massakrer, særligt massakrer begået af militæret. Oprørerne foretager også mange angreb, men dræber relativt få civile, mens militæret går meget hårdere til værks og gennemfører større

¹⁸ Ifølge Human Rights Watch har Burundi ratificeret Geneve Konventionen af 1949 og senere tillægsprotokoller. HRW, *Burundi: Civilians Pay the Price of Faltering peace Process*, A Human Rights Watch Briefing Paper, February 2003, s. 1.

gengældelsesangreb, hvorunder mange civile bliver dræbt. I den forbindelse er den reelle straffrihed for regeringssoldater et alvorligt problem.

Ovennævnte kilde og Sinduhije oplyste, at der i tiden efter at våbenhvileaftalen blev indført i december 2002, var relativt fredeligt. I februar måned 2003 blussede kampene imidlertid op igen og FNL oprørerne har gennemført flere angreb på Bujumbura Rurale.

Overgreb begået af militæret

Sinduhije oplyste, at militæret ikke forfølger eller i øvrigt begår overgreb mod enkeltpersoner. Cisse forklarede, at militærets nuværende taktik er en mere vilkårlig men massiv gengældelse mod grupper af civile. Disse overgreb finder sted i hele områder, hvor der har været oprørsaktiviteter. Dette sker selv efter, at oprørerne har forladt et sådant område. Den seneste større massakre fandt sted i Itaba i Gitega provinsen den 9. september 2002. Mbonimpa oplyste, at 378 civile blev dræbt under denne massakre.¹⁹

Cisse gjorde opmærksom på, at OHCHR's observatører af sikkerhedsmæssige årsager ikke har adgang til alle områder i Burundi, hvorfor det er vanskeligt at vurdere militærets taktik og situationen i hele landet. Cisse nævnte dog, at der er eksempler på, at militæret efterfølgende plyndrer de områder, de er trængt ind i. I et enkelt tilfælde måtte soldaterne levere det hele tilbage, idet en international observatør havde været til stede i området, hvilket regeringen blev informeret om. Dette førte også til, at massakren blev anerkendt af regeringen.

Mbonimpa bekræftede, at militæret har ændret taktik og nu gennemfører repressalier i en langt større skala end tidligere. Regeringshæren gennemfører omfattende og voldsomme angreb på hele byer eller områder og repressalierne rettes mod alle civile i et givet område. Under disse forhold bekymrer hæren sig ikke om, hvorvidt de civile rent faktisk sympatiserer med eller er tilknyttede oprørsgrupperne eller ej. Mbonimpa forklarede, at hæren ikke længere begår overgreb mod individer, men mod alle indbyggere i et givent område. Sådanne angreb får derfor karakter af massakrer. Disse forhold blev bekræftet af Dr. Sebundandi og Sinduhije.

Der er imidlertid forskel på, hvorledes de civile i et område, der hærges af oprørsgrupper, behandles af regeringshæren. Denne forskelsbehandling hænger sammen med indbyggernes etniske tilhørsforhold. Mbonimpa forklarede, at kort før delegationens besøg i Bujumbura gennemførte oprørsgruppen FNL et angreb på en tutsi-domineret bydel i Bujumbura, hvorunder beboerne blev udsat for plyndringer. Regeringshæren ankom efterfølgende til bydelen, men soldaterne begik ingen overgreb mod befolkningen, men indledte i stedet en jagt på FNL oprørere i områder uden for Bujumbura, det vil sige i Bujumbura Rurale. Havde befolkningen i den pågældende bydel været af hutu-afstamning, var den blevet udsat for overgreb fra regeringshærens side.

En vestlig diplomatisk kilde (B) oplyste, at talsmanden for hæren i sommeren 2002 udtalte, at militæret anser personer, som ikke flygter fra områder med oprørsaktiviteter, for at stå i ledtog med oprørsbevægelserne, hvorfor de vil blive behandlet som oprørere. Ifølge kilden sonderer militæret ikke mellem faktiske oprørere og medlemmer af befolkningen, som støtter oprørsbevægelserne og

¹⁹ APRODH har blandt undersøgt Itaba-massakren, som blev begået af regeringssoldater. Mbonimpa oplyste, at APRODH's undersøgelse blandt andet viste, at der blev dræbt 378 personer under Itaba-massakren. Dette tal er cirka 200 personer større end regeringens officielle tal.

herunder eventuelt deltager i kampe uden at være egentlige medlemmer af disse, eller civile, som hverken støtter eller kæmper for oprørerne. Militæret anser civile, som ikke evakuerer deres hjem/områder, når de får besked af militæret eller når de burde vide, at der er oprørere på vej, som legitime mål. Ifølge kilden sætter militæret lighedstegn mellem oprørere og oprørssympatisører. Dermed retfærdiggør militæret drabene på civilbefolkningen.

Ifølge HRW havde hærens talsmand Colonel Augustine Nzabampema i august 2002 sagt, at "any civilian who did not flee from rebel forces, often called "assailants", will be treated as an assailant".²⁰

Nibizi ville ikke afvise, at denne udtalelse havde fundet sted, men pegede på det forhold, at i og med der findes oprørere over hele landet, kunne myndighederne strengt taget mistænke hele den burundiske befolkning for at være tilknyttet oprørerne. Dette er dog langt fra tilfældet, men mange oprørere er klædt i civil og det er ofte umuligt at sige noget entydigt om, hvem der er oprører og hvem der er civil. Nibizi erkendte, at der i den forbindelse er mange civile, der kommer i klemme, når der er konflikter mellem regeringshæren og oprørerne.

Nibizi gjorde det dog klart, at civilpersoner er i langt større risiko for at blive udsat for overgreb af oprørsstyrker end af regeringshæren. Såfremt der begås overgreb af regeringshæren, er der tale om en bivirkning af de militære operationer i landet og ikke en bevidst handling fra hærens side.

Straffrihed for militærpersoner

En vestlig diplomatisk kilde (A) oplyste, at der stort set er straffrihed for militærpersoner i Burundi. Kilden nævnte i den forbindelse Itaba-massakren, hvor kun ganske få soldater blev anklaget for forbrydelsen. De blev kun idømt ubetydelige straffe og alene for ikke at have adlydt ordre. Ifølge HRW blev alene to officerer anklaget for massakren. De blev idømt fire måneders fængsel af en militærdomstol, hvilket var mindre end én dag per offer. I øvrigt havde de, da dommen faldt, allerede siddet fængslet i fem måneder og de blev derfor løsladt.²¹

Nibizi understregede, at de overgreb, der begås af soldater i regeringshæren, ikke sker med hærledelsens samtykke. Hæren som sådan står ikke bag forfølgelse eller overgreb på enkeltpersoner, men det kan hænde, at der forekommer overgreb på hele befolkningsgrupper. Nibizi forklarede, at de overgreb eller massakrer på civile, der finder sted i Burundi, er en undtagelse fra reglen. Han tilføjede, at det kun undtagelsesvist forekommer, at en regeringssoldat eller en gruppe soldater begår overgreb i form af plyndringer, voldtægter og drab.

Delegationen foreholdt Nibizi, at der er adskillige rapporter fra internationale menneskerettighedsorganisationer, der modsiger dette. Nibizi forklarede på denne baggrund, at cirka 700 soldater sidder fængslet som følge af anklager om sådanne overgreb. Adspurg om det alene er menige soldater, der er fængslet, eller om officerer og andre militærpersoner af højere rang også er fængslet på baggrund af sådanne forhold, svarede Nibizi, at det er meget sjældent, at militærpersoner af højere rang er blevet anklaget for overgreb mod civile. Nibizi understregede, at

²⁰ Human Rights Watch, *Burundi: Civilians Pay the Price of Faltering Peace Process, A Human Rights Watch Briefing Paper*, February 2003, s. 13.

²¹ Human Rights Watch, *Burundi: Civilians Pay the Price of Faltering Peace Process, A Human Rights Watch Briefing Paper*, February 2003, s. 14-15.

de soldater, der begår overgreb, gør det uden deres overordnede accept. Såfremt en overordnet militærperson er vidende om, at hans soldater har begået overgreb, vil disse soldater blive straffet for deres handlinger.

HRW rapporterede i februar 2003, at militærpersoner af højere rang kun i et tilfælde er blevet anklaget for at have begået overlagt drab, voldtægt og plyndring af civile.²²

Medlemmer af oprørsbevægelserne

Gahungu understregede, at de eneste personer med tilknytning til oprørerne, som militæret konkret vil eftersøge og anholde, er de, som er profilerede og kendt som oprørere af militæret. Gahungu havde dog hørt, at det forekommer, at almindelige personer på gaden i Bujumbura kan risikere at blive anråbt af soldater. Såfremt en person i en sådan situation forsøger at stikke af, er der risiko for at soldaterne vil tilbageholde vedkommende, der vil blive mistænkt for at være tilknyttet oprørerne.

Det var Ntakarutimanas vurdering, kun en lille del af befolkningen faktisk samarbejder med oprørsbevægelserne. Majoriteten af befolkningen er gidsler af situationen, idet de udover militærets overgreb også oplever repressalier fra oprørsbevægelserne, såfremt de samarbejder med militæret.

Nibizi oplyste, at aktive oprørere naturligvis vil blive anholdt og fængslet, såfremt de bliver fanget af myndighederne. Han vurderede, at der findes mellem 10.000 og 15.000 aktive oprørere i Burundi.

Gahungu forklarede, at der under den nuværende borgerkrigssituation i Burundi er behov for nærmere at afklare begrebet "politisk fange". Han oplyste, at ABDP selv definerer en politisk fange som en person med en eller anden form for tilknytning til oprørerne og som af den grund er fængslet. Gahungu understregede, at alle har en legitim ret til at bekæmpe et undertrykkende regime. Han medgav, at oprørere, der begår forbrydelser mod civile, naturligvis bør fængsles og ikke betragtes som politiske fanger. Myndighederne skelner imidlertid ikke mellem personer, der kæmper med våben på oprørernes side og i den forbindelse begår forbrydelser mod civile og de, som af rent ideologiske årsager støtter oprørerne. Han tilføjede, at sidstnævnte er personer, der ikke bærer våben og ikke begår forbrydelser mod civile.

Mistænkte medlemmer af oprørsbevægelserne

I årene efter 1999 er der sket en gradvis nedgang i antallet af tilbageholdte personer, som mistænkes for at være medlemmer af oprørsbevægelserne. Militæret eller militærets efterretningstjeneste foretager således ikke længere husransagninger eller anholdelser af enkeltpersoner alene på baggrund af mistanke for samarbejde med oprørerne. Mbonimpa tilføjede, at dette nu er situationen i såvel Bujumbura som i resten af landet.

Sinduhije og Gahungu oplyste, at militæret i Bujumbura generelt ikke foretager ransagninger eller arrestationer af enkeltpersoner på baggrund af mistanke om tilknytning eller støtte til oprørerne, men at dette er tilfældet i den øvrige del af landet. Dr. Sebundandi bekræftede dette og tilføjede, at forfølgelse af mistænkte oprørere ikke har fundet sted siden den nuværende regering blev indsat i november 2001. Imidlertid viderebragte UN-OCHA oplysninger fra det franske nyhedsbureau

²² Human Rights Watch, *Burundi: Civilians Pay the Price of Faltering Peace Process*, A Human Rights Watch Briefing Paper, February 2003, s. 13.

Agence France-Presse om, at det burundiske politi i weekenden den 28. til 30. marts 2003 arresterede omkring 600 personer i Bujumbura i forbindelse med hvad myndighederne betegnede et "crackdown on irregulars", det vil sige personer, der ikke har de nødvendige identitetspapirer. 70 af disse kunne ikke identificeres og er nu tilbageholdt. En talsmand for FNL kritiserede arrestationerne og gav udtryk for, at operationen alene var rettet mod hutu-befolkningen i byens hutu-kvarterer.²³

Gahungu understregede, at som udgangspunkt er indbyggerne i Bujumbura ikke i risiko for overgreb fra militærets side. Han tilføjede dog, at der hersker en udbredt subjektiv frygt blandt byens indbyggere. Denne frygt er alvorlig nok i sig selv, men beror på den enkeltes personlige forhold og opfattelse af situationen.

Gahungu pegede i samme forbindelse på det alvorligt forhold, at personer uretmæssigt bliver angivet til myndighederne som oprørere og på denne baggrund bliver tilbageholdt. En del personer tilbageholdes alene på dette grundlag. Problemet er, at inden myndighederne eventuelt finder ud af eller erkender, at vedkommende er uskyldig, har den tilbageholdte muligvis været udsat for en række grove overgreb eller tortur i en *cachot*. Gahungu understregede, at størstedelen af tilbageholdelserne sker på grund af angiveri og ikke på initiativ af militæret selv. Han forklarede, at angiveriet ofte har rod i private modsætningsforhold eller udeståender. I denne forbindelse er det ikke usædvanligt, at også personer af hutu-afstamning vil angive personer af samme afstamning.

Ntakarutimana pegede ligesom mange andre kilder på det forhold, at personer, som har et privat modsætningsforhold til med en magtfuld politiker eller militærperson, kan være i risiko for overgreb og herunder falske anklager om tilknytning til oprørerne. Han forklarede, at der er eksempler på, at sådanne personer henvender sig til "ITEKA" for at få støtte og beskyttelse

Ifølge Ntakarutimana er mistanke for støtte til oprørsbevægelserne en meget alvorlig sag. Sådanne personer er i risiko for forfølgelse fra militærets side. Ntakarutimana forklarede, at alene det forhold, at en gruppe oprørere har opholdt sig i et givent område – en by eller blot et hus – betyder, at militæret vil slå hårdt ned på befolkningen der. "This is how massacres happen", fastslog Ntakarutimana.

Dr. Sebundandi forklarede imidlertid, at der i en række politiske partier i regeringen findes personer, som er tidligere oprørere eller er tilknyttet dem. Oprørerne er således i en vis grad repræsenteret i regeringen. Derfor finder myndighederne det ikke nødvendigt, at anvende sig af fysiske overgreb eller tortur for at fremskaffe oplysninger om oprørernes aktiviteter. Nibizi bekræftede, at militæret er velorienteret om oprørsstyrkernes positioner i Burundi, hvorfor det ikke er "på jagt" efter individer i Bujumbura, der er mistænkt for at have kendskab til oprørsbevægelserne. Desuden er der en fredsproces i gang i landet. Dette betyder samlet set, at militærets tidligere praksis med at anholde personer, der var mistænkt for at være tilknyttede oprørerne, er ophørt. Dette er sket gradvist siden Arusha-aftalens indgåelse og især efter indgåelsen af våbenhvileaftalen i december 2002.

Nibizi tilføjede, at militæret juridisk set ikke har ret til at tilbageholde civilpersoner på baggrund af mistanke om aktiviteter for oprørerne. Det er alene politiet og gendarmeriet, der har ret til dette. I forbindelse med konkrete kamphandlinger kan militæret selvfølgelig tilbageholde, hvem det måtte ønske.

²³ UN-OCHA, Agence France-Presse, *Burundi: 600 arrested in Bujumbura, 70 held in custody*, 30. March 2003.

En vestlig diplomatisk kilde (B) oplyste, at det ikke er muligt at identificere en oprører og særligt ikke om dagen. Et medlem af en oprørsgruppe kan være en kok eller en bonde om dagen og en rebel om natten. Nibizi bekræftede, at det er særdeles vanskeligt at afgøre, om en person er oprører eller ej. I mange tilfælde kan en person være civil medborger om dagen og oprører om natten. Ravneberg oplyste, at der er oprørere, der i visse tilfælde har båret militære uniformer.

Desertører

Nibizi oplyste, at desertører straffes i henhold til den militære straffelov. Simpel desertering straffes med mindst seks måneders og op til to års fængsel. Soldater, der deserterer fra fronten eller har begået kriminelle handlinger i øvrigt, kan straffes med døden. I praksis er straffen maksimalt 20 års fængsel.

War Resisters' International oplyste i 1998, at paragrafferne 7 til 26 i den militære straffelov omhandler desertering. Desertering i Burundi straffes med "servitude penal" det vil sige fængsel eller straffearbejde i en lejr mellem to måneder og tre år og/eller en bøde på 4.000 burundiske franc (cirka 4 US \$). I krigstid eller i undtagelsestilstand er maksimumstraffen 10 års fængsel eller straffelejr. Hvis mere end to personer deserterer sammen betragtes det som en sammensværgelse og straffen er mellem to og 10 års fængsel eller straffelejr. I krigstid er straffen mellem 10 og 20 års fængsel eller straffelejr. Officerer vil ofte blive idømt maksimumstraf.

Desertering til fjenden eller en væbnet gruppe straffes med 20 års fængsel eller straffelejr og i særligt grove tilfælde med dødsstraf.²⁴

Nibizi understregede, at det er flere år siden, der er blevet idømt en dødsstraf for desertering.

Ifølge Sinduhije vil en soldat, der er deserteret fra tjenesten uanset årsagen hertil, i praksis blive anset som en forræder og sandsynligvis blive dræbt uden rettergang. Militæret benytter blandt andet i den forbindelse paramilitære grupper. Der er som regel tale om unge burundiske mænd, der betales for at udføre et stykke arbejde, som militæret ikke selv ønsker eller ser sig stand til at udføre. De unge personer, der betales for at udføre "det beskidte arbejde" er ofte ikke engagerede i deres opgaver af ideologiske grunde, men udfører arbejdet for at overleve økonomisk.

Overgreb begået af oprørerne

Mbonimpa oplyste, at oprørerne i Burundi begår meget alvorlige overgreb herunder plyndringer og drab på civile.

Ntakarutimana forklarede, at oprørsbevægelserne kun kontrollerer mindre dele af Burundi, men de er til stede stort set over hele landet og er i stand til at intimidere og udgøre en reel trussel mod befolkningen.

Et relativt nyt fænomen er oprørernes massive angreb på regeringens statslige og kommunale embedsmænd. I 2002 var det især embedsmænd på lavere niveau, der var mål for disse angreb. Dette har også fundet sted tidligere, men omfanget er stærkt stigende. Således blev mere end 40

²⁴ War Resisters' International. *Refusing to Bear Arms: A worldwide survey of conscription and conscientious objection to military service. Burundi*. 21 July 1998.

embedsmænd dræbt af oprørsstyrker i 2002. Det drejede sig om ledere af sektorer, zoner og kommuner.

Civile ofre for overgreb fra oprørsbevægelserne

Oprørerne retter ifølge Dr. Sebundandi angreb mod civile og især tutsi-befolkningen er udsat. Selv hutu-befolkningen er i risiko for oprørernes angreb, idet civile af hutu-afstamning, der ikke vil samarbejde med oprørerne, er mål for deres overgreb. Også lejre for internt fordrevne er mål for oprørernes angreb. Mbonimpa pegede på, at oprørerne ude omkring i landet begår alvorlige menneskerettighedskrænkelser, hvor de plyndrer og dræber civile.

Dr. Sebundandi oplyste, at oprørerne laver vejspærringer eller kontrolposter, hvor de standser biler og busser. Herefter sorteres tutsi-passagerer fra hutu-passagerer og førstnævnte udsættes for plyndringer og drab eller begge dele.

Nibizi indrømmede, at oprørsbevægelserne er i stand til at foretage angreb på Bujumbura og at de står bag overgreb mod civile i byen. Imidlertid vurderede han, at der ikke er risiko for, at oprørerne ligefrem vil være i stand til at erobre Bujumbura.

Ifølge Ntakarutimana er myndighederne ikke i stand til at beskytte civile i Burundi mod overgreb fra oprørernes side. Han forklarede, at oprørerne dræbte mere end 100 myndighedspersoner i hele Burundi i 2002. En del af disse var fremtrædende personer, som var ansat i staten eller i landets kommuner. På denne baggrund stillede Ntakarutimana spørgsmålet: "hvordan skal myndighederne være i stand til at beskytte landets almindelige borgere, når de end ikke er i stand til at beskytte deres egne embedsmænd?". Civile har derfor ofte ikke nogen mulighed for at flygte fra oprørskontrollerede områder til områder, der kontrolleres af regeringshæren. Ntakarutimana henviste til, at forholdene i landet er af en sådan karakter, at dette rent praktisk ikke er muligt.

Tvangsrekruttering

I områder, hvor oprørerestyrkerne er aktive, er der ifølge Nindorera og en vestlig diplomatisk kilde (A) risiko for, at oprørsbevægelserne tvangsrekrutterer blandt hutu-befolkningen. Nindorera forklarede, at særligt unge mænd i skolerne er i risiko for tvangsrekruttering til oprørsbevægelserne. Nindorera forklarede videre, at der er mange unge i Burundi, der forlader uddannelsessystemet og i stedet lader sig rekruttere til en oprørsbevægelse. De fristes af rygter om, at de får op mod 300 US \$ for at lade sig rekruttere.

Deserterede oprørere i Bujumbura

Dr. Sebundandi kendte ikke til eksempler på, at tidligere oprørere, der opholder sig i Bujumbura, har været udsat for repressalier fra oprørsbevægelserne eller myndighederne. Dr. Sebundandi pegede på, at enhver person kan bevæge sig frit omkring i Bujumbura og at myndighederne ikke kontrollerer indbyggerne i byen. Han tilføjede, at det under alle omstændigheder er vanskeligt at identificere tidligere oprørere.

Sinduhije oplyste, at personer, der er deserteret fra oprørsgrupperne og nu opholder sig i Bujumbura, kan være i risiko for overgreb fra myndighedernes side, men at denne risiko ikke er overhængende. Mange tidligere oprørere opholder sig i Bujumbura. De vil som regel alene være i risiko for at blive udsat for overgreb, hvis nogen angiver dem til myndighederne.

Ifølge Nibizi er tidligere oprørere, der opholder sig i Bujumbura, på ingen måde i risiko for at blive tilbageholdt og udsat for overgreb af myndighederne eller af oprørerne. Dette forhold gælder for både ledende og menige medlemmer af oprørsbevægelserne. Nibizi tilføjede, at der er tidligere ledere i oprørsbevægelserne blandt regeringens medlemmer.

Sinduhije oplyste, at såfremt desertører fra oprørsbevægelserne samarbejder med myndighederne, kan de få problemer med oprørsbevægelserne. Sinduhije understregede, at hvis en oprører nedlægger våbnene for at leve et fredeligt liv i Bujumbura, vil pågældende ikke få problemer med oprørsbevægelserne af den grund. Der er mange eksempler på dette. Sinduhije fortalte, at RPA blandt sine ansatte tæller fem tidligere oprørere.

Ifølge Ntakarutimana findes der eksempler på, at oprørsbevægelserne udsteder dødsdomme over personer, som angiver dem til militæret eller er deserteret fra bevægelserne. Ntakarutimana understregede, at myndighederne i Bujumbura ikke vil kunne beskytte personer, der har et udestående med oprørsbevægelserne.

Nindorera kunne ikke udelukke, at oprørsbevægelserne eventuelt kan opspore og straffe medlemmer, der er deserteret og efterfølgende opholder sig som civile i Bujumbura. Der er oplysninger om, at oprørsbevægelsen FNL har tortureret og dræbt tidligere medlemmer af bevægelsen. FNL har dræbt bevægelsens tidligere talsmand, fordi han indgik forhandlinger med FRODEBU.

Ifølge Ravneberg er personer, der deserterer fra eller har forrådt oprørsgrupper ved, for eksempel at give oplysninger til militæret, i stor risiko for forfølgelse fra oprørsbevægelserne selv i Bujumbura.

Detentions- og fængselsforhold

Mbonimpa oplyste, at APRODH modtager oplysninger om enhver anholdelse i Burundi. APRODH har et netværk af informanter, der løbende registrerer alle anholdelser overalt i landet. Det blev understreget, at APRODH har et velfungerende samarbejde med de burundiske myndigheder vedrørende denne registrering. APRODH har adgang til samtlige indsatte i landets fængsler og *cachots*.

Mbonimpa oplyste, at den ny straffeprocesslov trådte i kraft den 1. januar 2000. Ifølge loven må en person være tilbageholdt i op til syv dage, endvidere må en anholdt ikke overføres til et fængsel før den pågældende har været stillet for en dommer. Mbonimpa forklarede videre, at anholdte nu bliver oplyst om årsagen til anholdelsen og også bliver tiltalt. Før den nye straffeprocesslov kunne personer sidde fængslet på ubestemt tid uden at vide hvorfor. I fængslerne følges loven som udgangspunkt, men flere kilder og herunder Nindorera påpegede, at en egentlig reform af retssystemet endnu ikke har fundet sted, hvilket skyldes manglen på menneskelige og økonomiske ressourcer. Netop justitsvæsenets svage position er årsag til, at APRODH forfølger alle sager, hvor personer er blevet fængslet.

Af de 2240 indsatte i Ngozi fængslet er 218 dømt, mens 2022 afventer dom. Dette billede tegner sig i alle landets fængsler.²⁵ Ifølge APRODH er det største problem i Burundis fængsler, at de indsatte bliver tilbageholdt i meget lang tid uden at komme for en dommer.²⁶

Ifølge en rapport fra APRODH overholder de myndigheder, der har ansvaret for *cachots*, ikke den nye straffeprocesslov. Der er således flere personer, der har været tilbageholdt i *cachots* i mere end en måned. APRODH fremhæver, at langvarige tilbageholdelser især finder sted i de *cachots*, der administreres af gendarmeriet og af ordenspolitiet.²⁷

Ifølge Alessandra Menegon, Chef Adjoint de Délégation, Comité International de la Croix-Rouge (CICR), aflægger organisationen jævnligt besøg i Burundis *cachots* for at sikre sig, at de indsatte behandles i henhold til internationale standarder. De indsatte har ofte ikke dagligt adgang vand, toiletter og mad og alene af den grund er langvarige tilbageholdelser i *cachots* et alvorligt problem.

Menegon oplyste, at CICR efter anmodning fra Direction Générale des Affaires Pénitenciers, har projekter i seks af Burundis 11 fængsler. De indsatte i de pågældende fængsler afventer alle en dom.

²⁵ APRODH, *Genèse, missions et perspectives de l'Association Burundaise pour la Protection des Droits Humains et des Personnes Détenues "APRODH"*, Bujumbura Mars 2002, s. 7.

²⁶ Conference panafricaine sur la reforme penale et penitentiaire en Afrique, *Communication de l'Association Burundaise pour la Protection des Droits Humains et des Personnes Détenues "APRODH"*, Ouagadougou Septembre 2002, s. 9.

²⁷ Conference panafricaine sur la reforme penale et penitentiaire en Afrique, Ouagadougou 18.-20. septembre 2002. Communication de l'APRODH, s. 6.

Menegon oplyste videre, at de omtalte seks fængsler, hvor CICR driver projekter, fortsat er overfyldte, og at der er store problemer med hygiejne, sundhed, vand og sanitetsforhold, men der er dog tegn på visse forbedringer af disse forhold.

Ifølge APRODH er alle fængsler i Burundi med undtagelse af to overfyldte. Problemet er værst i Ngozi-fængslet.²⁸

Gahungu oplyste, at der i dag sidder mellem 8.500 og 9.000 personer i fængsel i Burundi. Det officielle tal er 8.350.

Tortur

Nindorera oplyste, at han som minister for menneskerettighedsspørgsmål ikke var i stand til at eliminere brugen af tortur i *cachots* og fængsler. Tortur finder fortsat sted hver eneste dag i Burundis *cachots*. Det blev understreget, at de, der begår overgreb i *cachots*, er fuldstændig bevidste om deres handlinger.

Tortur er en normal praksis, som har til formål at fremtvinge tilståelser og som desuden er en del af straffen. Der er en vis støtte for denne praksis blandt befolkningen selv. Der finder mange dødsfald sted i *cachots*, men der er ikke megen offentlig opmærksomhed omkring dette. Gahungu tilføjede, at militæret står for en del af overgrebene i *cachots* allerede inden en undersøgelse er sat i værk. Viser det sig, at en tilbageholdt er uskyldig, sker det, at pågældende bliver løsladt, men da har overgrebene fundet sted.

APRODH og ABDP har rapporteret, at der finder tortur sted i landets fængsler og *cachots*. Torturen består af en række fysiske overgreb, hvor indsatte bliver mishandlet i form af slag, knivstik, forbrændinger, elektrochok, stik med nåle samt langvarig fiksering. Ifølge ARODHs rapport begås de fleste overgreb mod de indsatte, der endnu ikke er dømt, og de fleste overgreb begås i Mpimpa-, Ngozi- og Gitega-fængslet.²⁹

Idet Gahungu refererede til ABDPs rapport vedrørende tortur, oplyste han, at 9.240 personer i perioden fra 1999 til 2001 var blevet tilbageholdt i *cachots* og fængsler. ABDP har konstateret, at der var begået tortur i 4.560 sager, det vil sige i omkring halvdelen af alle tilbageholdelser. I omkring 1.500 tilfælde havde gendarmeriet begået tortur, i 1.300 sager havde politiet begået tortur og endeligt havde personalet i *cachots* ansvaret for tortur i 600 sager.

Gahungu var imidlertid af den opfattelse, at omfanget af tortur er faldet siden ABDPs undersøgelse. Han vurderede, at der nu bliver begået tortur i næsten en tredjedel af tilbageholdelserne i Burundi.

Stort set alle kilder var af den opfattelse, at tortur fortsat finder sted i stort omfang og særligt i *cachots*. Mbonimpa tilføjede, at fysiske overgreb og tortur i fængslerne og *cachots* er mere udbredt på landet end i Bujumbura.

²⁸ Conference panafricaine sur la reforme penale et penitentiaire en Afrique, *Communication de l'Association Burundaise pour la Protection des Droits Humains et des Personnes Détenues "APRODH"*, Ouagadougou Septembre 2002, s.7.

²⁹ APRODH, *Genèse, missions et perspectives de l'Association Burundaise pour la Protection des Droits Humains et des Personnes Détenues "APRODH"*, Bujumbura Mars 2002, s. 9 og ABDP, *La torture et les detentions preventives au Burundi, 1ère partie 1999-2001*, s. 97-98 (ingen dato).

Risiko for at personer udsættes for overgreb ved genindrejse i Burundi

Mbonimpa og Gahungu oplyste, at personer, der vender tilbage til Burundi, generelt ikke risikerer at blive udsat for overgreb fra myndighedernes side, uanset hvilken befolkningsgruppe de tilhører og uanset om de stammer fra Bujumbura eller et område i landet, der er kontrolleret af oprørsbevægelserne. Gahungu henviste i den forbindelse til, at flere ledende medlemmer af CNDD-FDD er indrejst og opholder sig i Bujumbura uden at være udsat for overgreb. Han tilføjede, at almindelige, uprofilerede medlemmer af oprørsbevægelserne normalt vil kunne opholde sig i Bujumbura uden problemer. Dette skyldes, at myndighederne ikke kan have kendskab til disse personers eventuelle tilknytning eller medlemskab af en oprørsgruppe. Lufthavnsmyndighederne i Bujumbura samarbejder ikke med de militære myndigheder. Derfor er en person, der eventuelt tidligere har været tilbageholdt af militæret, ikke registreret hos lufthavnsmyndighederne og vedkommende kan derfor frit genindrejse efter et udlandsophold.

Gahungu tilføjede, at personer, der er blevet angivet på falsk eller reelt grundlag til myndighederne for tilknytning til en oprørsbevægelse, naturligvis vil være i risiko for at blive tilbageholdt ved ankomsten til Bujumbura. I den forbindelse kan en sådan person risikere at blive udsat for fysiske overgreb, herunder tortur. I nogle tilfælde vil en tilbageholdt blive løsladt igen og vedkommende kan frit rejse videre. Såfremt en sådan person søger asyl i udlandet, men afvises, vil vedkommende kunne genindrejse uden risiko for atter at blive tilbageholdt. De personer, der er i reel risiko for at blive tilbageholdt er de, som har en konkret straffesag mod sig. Gahungu påpegede dog, at det er vanskeligt at udtale sig entydigt om, hvem der helt konkret vil være i risiko og hvem, der ikke vil.

Sinduhije oplyste, at en afvist asylansøger, der tvangsmæssigt udsendes til Burundi, ikke vil være i risiko for overgreb ved hjemkomsten og at myndighederne ikke efterfølgende vil forfølge en sådan person. Derimod vil en soldat, der er deserteret fra tjenesten uanset grunden, risikere at blive anholdt og fængslet ved hjemkomsten. En sådan person vil blive anset som en forræder eller desertør og vil sandsynligvis blive dræbt uden rettergang.

Ntakarutimana havde ikke kendskab til eksempler på tvangsmæssige udsendelser af burundiske asylansøgere til Burundi.

UNHCR Branch Office i Bujumbura, oplyste, at det er regeringens politik, at opfordre burundiere i eksil til at returnere til hjemlandet. UNHCR Branch Office opfordrede til, at der tages kontakt til organisationens kontor i Bujumbura førend en eventuel udsendelse af en afvist asylansøger finder sted.

Internal Flight Alternative (IFA)

Vedrørende spørgsmålet om anvendelse af IFA i Burundi oplyste UNHCR Branch Office i Bujumbura, at en person fra landet kan få vanskeligheder med at bosætte sig i sikkerhed i hovedstaden. I princippet bør enhver burundisk statsborger dog kunne opholde sig hvor som helst i Burundi, men i realiteten kan det være anderledes. Der er således indbyggere fra landet, der efter et ophold i hovedstaden kan finde det vanskeligt at returnere til deres hjemsted. Dette skyldes, at det kan være forbundet med en vis risiko for en person at forlade Bujumbura og komme frem til pågældendes hjemsted. Generelt er det dog sådan, at enhver burundier kan opholde sig i Bujumbura.

Konsulterede kilder

Cisse, Moctar, Director, Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), Bujumbura.

Ehmeir, Walter, Attaché de Cooperation, Union Européenne, Délégation de la Commission Européenne au Burundi, Bujumbura.

Gahungu, Laurent, Secrétaire Général Chargé de la Coordination et Représentant Légal/AJRC, Association Burundaise pour la Défense des Droits des Prisonniers (ABDP), Bujumbura.

Mbonimpa, Pierre Claver, Président Fondateur, Association Burundaise pour la Protection des Droits Humains et des Personnes Détenues (APRODH), Bujumbura.

Menegon, Alessandra, Chef Adjoint de Délégation, Comité International de la Croix-Rouge (CICR), Bujumbura.

Nibizi, Isäie, Colonel, Directeur Général des Personnes Humaines, Ministère ou la Défense, medlem af Companie d'Apôtres de la Paix (CAP), Bujumbura.

Nindorera, Eugène, Consultant independant, tidligere minister i Ministère des Droits de la Personne Humaine, des Réformes Institutionnelles et des Relations avec l'Assemblée Nationale, Bujumbura.

Ntakarutimana, Pie, Président, Ligue Burundaise des Droits de l'Homme, "ITEKA", Bujumbura.

Ravneberg, Tormod, Représentant, Le Conseil Norvegien pour les Refugies, Bujumbura.

Sebundandi, Christophe, Dr., Président, Observatoire de l'Action Gouvernementale (ASBL) og Président, Ligue des Droits de la Personne dans la Région des Grands Lacs (LDGL), Bujumbura.

Severe, Stefano, Representative, United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), Bujumbura.

Sinduhije, Alexis, Director, Radio Publique Africaine (RPA), Bujumbura.

Velinformeret international kilde, Bujumbura.

Vestlig diplomatisk kilde (A), Bujumbura.

Vestlig diplomatisk kilde (B), Bujumbura.

Forkortelser

ABDP – Association Burundaise pour la Défense des Droits des Prisonniers

AC Génocide – Action Contre le Génocide

APRODH – Association Burundaise pour la Protection des Droits Humains et des Personnes
Détenues

ASBL – Observatoire de l'Action Gouvernementale

AU – African Union

CAP – Compagnie des Apôtre de la Paix

CCD – Coalition Contre la Dictature

CICR – Comité International de la Croix-Rouge

CNDD – Conseil National pour la Défense de la Démocratie

FDD - Forces pour la Défense de la Démocratie

FNL - Forces Nationales de Libération

FRODEBU – Front pour la Démocratie au Burundi

HRW – Human Rights Watch

IFA – Internal Flight Alternative

IRIN – Integrated Regional Information Network

JRR – Jeunesse Revolutionaire Ruagasore

LDGL – Ligue des Droits de la Personne dans la Région des Grands Lacs

NGO – Non-Governmental Organisation

OHCHR – United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights

PA Amasekanya – Puissance d'Auto-Défense Amasekanya

PALIPHEUTU – Part pour la Libération du Peuple Hutu

PARENA – Parti pour la Redressement National

PDR-Ubuyanja – Parti Démocratique pour le Renouveau-Ubuyanja

UN-OCHA – United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

UPRONA – Union pour le Progres National

Bilag 1.

Kort over Burundi med angivelse af områder, der kontrolleres af oprørsbevægelserne.

